

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟΥ (τρίτο τμήμα)
της 28ης Φεβρουαρίου 2002 *

Στην υπόθεση T-18/97,

Atlantic Container Line AB, με έδρα το Göteborg (Σουηδία),

Cho Yang Shipping Co. Ltd, με έδρα τη Σεούλ (Νότια Κορέα),

DSR-Senator Lines GmbH, με έδρα τη Βρέμη (Γερμανία),

Hanjin Shipping Co. Ltd, με έδρα τη Σεούλ,

Neptune Orient Lines Ltd, με έδρα τη Σιγκαπούρη (Σιγκαπούρη),

Nippon Yusen Kaisha (NYK Line), με έδρα το Τόκιο (Ιαπωνία),

Orient Overseas Container Line (UK) Ltd, με έδρα το Levington (Ηνωμένο Βασίλειο),

P & O Nedlloyd BV, με έδρα το Ρότερνταμ (Κάτω Χώρες),

P & O Containers Ltd, με έδρα το Λονδίνο (Ηνωμένο Βασίλειο),

Hapag-Lloyd AG, με έδρα το Αμβούργο (Γερμανία),

A. P. Møller-Mærsk Line, με έδρα την Κοπεγχάγη (Δανία),

Mediterranean Shipping Company SA, με έδρα τη Γενεύη (Ελβετία),

POL-Atlantic, με έδρα τη Γδύνια (Πολωνία),

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

Sea-Land Service Inc., με έδρα τη Charlotte (Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής),

Tecomar SA de CV, με έδρα το Μεξικό (Μεξικό),

Transportación Marítima Mexicana SA de CV, με έδρα το Μεξικό,

εκπροσωπούμενες από τους J. Pheasant και N. Bromfield, solicitors, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

προσφεύγουσες,

κατά

Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενης από τον R. Lyal, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

καθής,

υποστηριζομένης από τη

Γαλλική Δημοκρατία, εκπροσωπούμενη από τις K. Rispal-Bellanger και R. Loosli-Surrans, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

παρεμβαίνουσα,

που έχει ως αντικείμενο αίτημα περί ακυρώσεως της αποφάσεως C(96) 3414 τελικό της Επιτροπής, της 26ης Νοεμβρίου 1996, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 85 της Συνθήκης ΕΚ (υπόθεση IV/35.134 — Trans-Atlantic Conference Agreement),

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ
(τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους K. Lenaerts, Πρόεδρο, J. Azizi και M. Jaeger, δικαστές,

γραμματέας: Y. Mottard, εισηγητής σε γραφείο δικαστή,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζήτησης διαδικασίας της 8ης Ιουνίου 2000,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

Νομικό πλαίσιο και ιστορικό της διαφοράς

- ¹ Ο κανονισμός 17 του Συμβουλίου, της 6ης Φεβρουαρίου 1962, πρώτος κανονισμός εφαρμογής των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης (ΕΕ ειδ. έκδ. 08/001, σ. 25), εφαρμόζοταν, αρχικώς, στο σύνολο των δραστηριοτήτων που καλύπτονταν από τη

Συνθήκη ΕΟΚ. Ωστόσο, θεωρώντας ότι, στο πλαίσιο της κοινής πολιτικής των μεταφορών και λαμβανομένων υπόψη των ειδικών πτυχών του τομέα αυτού, καθίστατο αναγκαία η θέσπιση μιας ρυθμίσεως διαφορετικής από εκείνη που είχε θεσπιστεί για τους άλλους οικονομικούς τομείς, το Συμβούλιο εξέδωσε τον κανονισμό 141, της 26ης Νοεμβρίου 1962, περί μη εφαρμογής του κανονισμού 17 του Συμβουλίου στον τομέα των μεταφορών (ΕΕ ειδ. έκδ. 07/001, σ. 30).

- 2 Οι κανόνες εφαρμογής των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρων 81 ΕΚ και 82 ΕΚ) στον τομέα των χερσαίων μεταφορών καθορίζονται με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 1017/68 του Συμβουλίου, της 19ης Ιουλίου 1968, περί εφαρμογής των κανόνων ανταγωνισμού στους τομείς των σιδηροδρομικών, οδικών και εσωτερικών πλωτών μεταφορών (ΕΕ ειδ. έκδ. 07/001, σ. 86). Τα άρθρα 2, 5 και 8 του κανονισμού 1017/68 αποτελούν τη μεταφορά, αντιστοίχως, των παραγράφων 1 και 3 του άρθρου 85 της Συνθήκης και του άρθρου 86 της Συνθήκης.
- 3 Στις 22 Δεκεμβρίου 1986, το Συμβούλιο εξέδωσε τον κανονισμό (ΕΟΚ) 4056/86 για τον καθορισμό του τρόπου εφαρμογής των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης στις θαλάσσιες μεταφορές (ΕΕ L 378, σ. 4). Στο άρθρο 1, παράγραφος 2, του κανονισμού 4056/86 διευκρινίζεται ότι ο κανονισμός αυτός «εφαρμόζεται αποκλειστικά στις διεθνείς θαλάσσιες μεταφορές από ή προς έναν ή περισσότερους κοινοτικούς λιμένες, εκτός από τις μεταφορές με ελεύθερα φορτηγα πλοία [ήτοι τις μεταφορές χύδην φορτίων με πλοία ναυλωμένα ανάλογα με τη ζήτηση]».
- 4 Όσον αφορά τις αεροπορικές μεταφορές, το Συμβούλιο εξέδωσε τον κανονισμό (ΕΟΚ) 3975/87, της 14ης Δεκεμβρίου 1987, σχετικά με τον καθορισμό των λεπτομερειών εφαρμογής των κανόνων ανταγωνισμού που ισχύουν για τις επιχειρήσεις στον τομέα των αεροπορικών μεταφορών (ΕΕ L 374, σ. 1).

- 5 Σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 1, του κανονισμού 17, οι συμφωνίες που προβλέπονται στο άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης και υπέρ των οποίων οι ενδιαφερόμενοι επιθυμούν να επικαλεστούν τις διατάξεις του άρθρου 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης πρέπει να κοινοποιούνται στην Επιτροπή. Μέχρι να κοινοποιηθούν, δεν είναι δυνατή η έκδοση αποφάσεως εφαρμογής του άρθρου 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης. Στο άρθρο 6 του εν λόγω κανονισμού διευκρινίζεται ότι η ημερομηνία ενάρξεως της ισχύος της αποφάσεως αυτής δεν μπορεί να είναι προγενέστερη της ημερομηνίας της κοινοποίησεως.
- 6 Για την εφαρμογή του άρθρου 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης, το άρθρο 12 των κανονισμών 1017/68 και 4056/86, καθώς και το άρθρο 5 του κανονισμού 3975/87, καθορίζουν μια διαδικασία προβολής αντιρρήσεων. Σύμφωνα με τις διατάξεις αυτές, οι επιχειρήσεις που επιθυμούν να επικαλεστούν τις διατάξεις του άρθρου 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης, για να υποστηρίξουν τις συμφωνίες, αποφάσεις και εναρμονισμένες πρακτικές που διαλαμβάνονται στο άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, στις οποίες συμμετέχουν, υποβάλλουν αίτηση στην Επιτροπή. Αν η Επιτροπή δεν ανακοινώσει στις επιχειρήσεις αυτές, εντός προθεσμίας 90 ημερών από της δημοσίευσής της αιτήσεως στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*, ότι υπάρχουν σοβαρές αμφιβολίες ως προς τη δυνατότητα εφαρμογής του άρθρου 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης ή του άρθρου 5 του κανονισμού 1017/68, η συμφωνία, η απόφαση ή η εναρμονισμένη πρακτική, όπως περιγράφονται στην αίτηση, θεωρούνται ότι εξαιρούνται για έξι το πολύ έτη, κατ'εφαρμογήν των άρθρων 12, παράγραφος 3, του κανονισμού 4056/86 και 5, παράγραφος 3, του κανονισμού 3975/87, και για τρία το πολύ έτη, δυνάμει του άρθρου 12, παράγραφος 3, του κανονισμού 1017/68. Αν η Επιτροπή διαπιστώσει, μετά τη λήξη τη προθεσμίας των 90 ημερών, αλλά πριν από τη λήξη της προθεσμίας των έξι ή των τριών ετών, ότι δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης ή του άρθρου 5 του κανονισμού 1017/68, εκδίδει απόφαση περί εφαρμογής της απαγορεύσεως του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ή του άρθρου 2 του κανονισμού 1017/68. Τέλος, αν η Επιτροπή διαπιστώσει ότι πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 85, παράγραφοι 1 και 3, της Συνθήκης ή των άρθρων 2 και 5 του κανονισμού 1017/68, εκδίδει απόφαση περί εφαρμογής του άρθρου 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης ή του άρθρου 5 του κανονισμού 1017/68. Στο άρθρο 12, παράγραφος 4, δεύτερο εδάφιο, των κανονισμών 1017/68 και 4056/86 διευκρινίζεται ότι η ημερομηνία από την οποία αρχίζει να ισχύει η απόφαση αυτή μπορεί να είναι προγενέστερη της ημερομηνίας υποβολής της αιτήσεως.
- 7 Σύμφωνα με το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, το άρθρο 19, παράγραφος 2, του κανονισμού 4056/86 και το άρθρο 12, παράγραφος 2, του κανονισμού

3975/87, η Επιτροπή μπορεί με απόφαση να επιβάλλει στις επιχειρήσεις πρόστιμα όταν αυτές εκ προθέσεως ή εξ αμελείας διαπράττουν παράβαση των διατάξεων του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ή του άρθρου 86 της Συνθήκης.

- 8 Το άρθρο 15, παράγραφος 5, του κανονισμού 17, καθώς και το άρθρο 19, παράγραφος 4, του κανονισμού 4056/86 και το άρθρο 12, παράγραφος 5, του κανονισμού 3975/87 προβλέπουν ότι τα πρόστιμα δεν μπορούν να επιβάλλονται για πράξεις μεταγενέστερες της κοινοποίησης στην Επιτροπή και προγενέστερες της αποφάσεως με την οποία αυτή δέχεται ή αποκλείει την εφαρμογή του άρθρου 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης, εφόσον αυτές εμπίπτουν στα όρια της δραστηριότητας που περιγράφεται στην κοινοποίηση. Τούτο δεν συμβαίνει οσάκις η Επιτροπή έχει γνωστοποιήσει στις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις ότι, μετά από πρώτη εξέταση, κρίνει ότι οι προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης πληρούνται και ότι δεν δικαιολογείται η εφαρμογή του άρθρου 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης (άρθρα 15, παράγραφος 6, του κανονισμού 17, 19, παράγραφος 4, τρίτο εδάφιο, του κανονισμού 4056/86 και 12, παράγραφος 5, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού 3975/87).
- 9 Το άρθρο 22, παράγραφος 2, του κανονισμού 1017/68 απλώς προβλέπει ότι η Επιτροπή δύναται με απόφαση να επιβάλλει στις επιχειρήσεις πρόστιμο όταν αυτές, εκ προθέσεως ή εξ αμελείας, διαπράττουν παράβαση των διατάξεων του άρθρου 2 ή του άρθρου 8 του ίδιου κανονισμού.
- 10 Οι προσφεύγουσες είναι ναυτιλιακές εταιρίες που μετείχαν στην Trans-Atlantic Agreement (στο εξής: ΤΑΑ). Η ΤΑΑ ήταν μια συμφωνία σχετικά με τις τακτικές μεταφορές εμπορευματοκιβωτίων στον Ατλαντικό, μεταξύ της Βόρειας Ευρώπης και των Ηνωμένων Πολιτειών, η οποία κοινοποιήθηκε στην Επιτροπή στις 28 Αυγούστου 1992 και τέθηκε σε ισχύ στις 31 Αυγούστου 1992. Η ΤΑΑ περιελάμβανε διατάξεις καθορίζουσες, μεταξύ άλλων, τα κόμιστρα που ίσχυαν για τις θαλάσσιες και τις συνδυασμένες μεταφορές. Οι τελευταίες αυτές περιλαμβάνουν, πέραν της θαλάσσιας μεταφοράς και των λιμενικών δραστηριοτήτων χειρισμού των φορτίων, την πριν ή μετά από αυτή χερσαία μεταφορά των εμπορευματοκιβωτίων, προς ή από

τους λιμένες της Βόρειας Ευρώπης τους οποίους εξυπηρετούν οι εταιρίες μέλη της ΤΑΑ, με προέλευση ή προορισμό κάποιο σημείο στο εσωτερικό της κάθε χώρας στην Ευρώπη. Τα κόμιστρα που ισχύουν για τη συνδυασμένη μεταφορά καλύπτουν συνεπώς, μεταξύ άλλων, το θαλάσσιο και το χερσαίο τμήμα της μεταφοράς.

- 11 Στις 19 Οκτωβρίου 1994, η Επιτροπή εξέδωσε την απόφαση 94/980/ΕΚ, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 85 της συνθήκης ΕΚ (IV/34.446 — Trans Atlantic Agreement) (ΕΕ L 376, σ. 1, στο εξής: απόφαση ΤΑΑ), με την οποία, αφενός, διαπίστωσε ότι ορισμένες διατάξεις της ΤΑΑ, μεταξύ των οποίων ιδίως εκείνες που αφορούν τον καθορισμό των κομίστρων της χερσαίας μεταφοράς στην Ευρώπη στο πλαίσιο συνδυασμένης μεταφοράς, συνιστούσαν παράβαση του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης και, αφετέρου, αρνήθηκε να εφαρμόσει το άρθρο 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης και το άρθρο 5 του κανονισμού 1017/68 στις διατάξεις αυτές. Με το άρθρο 4 της αποφάσεως ΤΑΑ, η Επιτροπή επέβαλε στους αποδέκτες της αποφάσεως αυτής να απέχουν στο μέλλον από κάθε συμφωνία ή εναρμονισμένη πρακτική που μπορεί να έχει αντικείμενο ή αποτέλεσμα παρόμοιο ή πανομοιότυπο με εκείνο των συμφωνιών και πρακτικών για τις οποίες επιβάλλονταν κυρώσεις.
- 12 Στις 5 Ιουλίου 1994 τα συμβαλλόμενα μέρη της ΤΑΑ κοινοποίησαν στην Επιτροπή μια νέα συμφωνία προοριζόμενη να αντικαταστήσει την ΤΑΑ και τιτλοφορούμενη Trans-Atlantic Conference Agreement (στο εξής: TACA). Η κοινοποίηση αυτή πραγματοποιήθηκε σύμφωνα με το άρθρο 12, παράγραφος 1, του κανονισμού 4056/86, προκειμένου να χορηγηθεί εξαίρεση βάσει του άρθρου 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης και του άρθρου 53, παράγραφος 3, της συμφωνίας για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο.
- 13 Δεν αμφισβητείται από τους διαδίκους ότι η TACA δεν αποτέλεσε αντικείμενο καμιάς τροποποίησης, σε σχέση με τις διατάξεις της ΤΑΑ, όσον αφορά τον καθορισμό των κομίστρων της χερσαίας μεταφοράς στο πλαίσιο της συνδυασμένης μεταφοράς. Η TACA τέθηκε σε ισχύ στις 24 Οκτωβρίου 1994 και, λόγω διαφόρων τροποποιήσεων, πολλές μορφές της συμφωνίας αυτής κοινοποιήθηκαν στην Επιτροπή μετά τις 5 Ιουλίου 1994.

- 14 Σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 8, του κανονισμού (ΕΟΚ) 4260/88 της Επιτροπής, της 16ης Δεκεμβρίου 1988, σχετικά με τις κοινοποιήσεις, καταγγελίες, τις αιτήσεις και τις ακροάσεις που αναφέρονται στον κανονισμό 4056/86 (ΕΕ L 376, σ. 1), η Επιτροπή, με έγγραφο της 15ης Ιουλίου 1994, πληροφόρησε τα συμβαλλόμενα μέρη της TACA ότι θα εξέταζε επίσης την αίτησή τους από την άποψη των διατάξεων του κανονισμού 1017/68 και του κανονισμού 17.
- 15 Στις 23 Δεκεμβρίου 1994, τα συμβαλλόμενα μέρη της TAA άσκησαν προσφυγή ακυρώσεως, η οποία πρωτοκολλήθηκε υπό τον αριθμό T-395/94, κατά της αποφάσεως TAA. Με χωριστό δικόγραφο, που πρωτοκολλήθηκε υπό τον αριθμό T-395/94 R, ζήτησαν, βάσει των άρθρων 185 και 186 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρων 242 ΕΚ και 243 ΕΚ), την αναστολή της εκτελέσεως της αποφάσεως TAA, στον βαθμό που απαγόρευε τον καθορισμό των κομίστρων της χερσαίας μεταφοράς.
- 16 Με διάταξη της 10ης Μαρτίου 1995, T-395/94 R, Atlantic Container Line κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 1995, σ. II-595), ο Πρόεδρος του Πρωτοδικείου δέχθηκε την αίτηση αναστολής εκτελέσεως των άρθρων 1, 2, 3 και 4 της αποφάσεως, μέχρι την έκδοση της περατώνουσας την κυρία δίκη αποφάσεως του Πρωτοδικείου, στον βαθμό που τα άρθρα αυτά απαγορεύουν στα συμβαλλόμενα μέρη της TAA να ασκούν από κοινού την εξουσία καθορισμού των κομίστρων που ισχύουν για τα χερσαία τμήματα, στο έδαφος της Κοινότητας, στο πλαίσιο των υπηρεσιών συνδυασμένης μεταφοράς. Η αναίρεση που άσκησε η Επιτροπή κατά της διατάξεως αυτής απορρίφθηκε με διάταξη του Προέδρου του Δικαστηρίου, εκδοθείσα στις 19 Ιουλίου 1995 C-149/95 P(R), Επιτροπή κατά Atlantic Container Line κ.λπ. (Συλλογή 1995, σ. I-2165).
- 17 Στις 21 Ιουνίου 1995, η Επιτροπή απέστειλε στα συμβαλλόμενα μέρη της TACA μια ανακοίνωση αιτιάσεων στην οποία εξέφρασε μια πρώτη άποψη, σύμφωνα με την οποία η TACA ήταν αντίθετη προς το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, καθόσον περιείχε διατάξεις αφορώσες τον καθορισμό των κομίστρων της χερσαίας μεταφοράς και δεν μπορούσε να εξαιρεθεί βάσει του άρθρου 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή ανακοίνωσε στα συμβαλλόμενα μέρη της

TACA την πρόθεσή της να εκδώσει απόφαση περί άρσεως του ευεργετήματος της ασυλίας όσον αφορά τα πρόστιμα, η οποία μπορούσε να προκύψει από την πραγματοποιηθείσα στις 5 Ιουλίου 1994 κοινοποίηση της TACA.

- 18 Από τον Μάρτιο μέχρι τον Σεπτέμβριο του 1995, αντηλλάγησαν διάφορες επιστολές και πραγματοποιήθηκαν διάφορες συνεδριάσεις μεταξύ των υπηρεσιών της Επιτροπής και των προσφευγουσών.
- 19 Με δικόγραφο που κατέθεσαν στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 3 Οκτωβρίου 1995, οι προσφεύγουσες υπέβαλαν δεύτερη αίτηση προσωρινών μέτρων, βάσει του άρθρου 186 της Συνθήκης, ζητώντας από τον Πρόεδρο του Πρωτοδικείου να διατάξει ότι «η Επιτροπή δεν [μπορεί], ενδεχομένως, να θέσει σε ισχύ απόφαση περί άρσεως του ευεργετήματός [τους] εξαιρέσεως [...] από το πρόστιμο, όσον αφορά την εξουσία καθορισμού των ναύλων για τις υπηρεσίες συνδυασμένης μεταφοράς στην Ευρώπη, παρά μόνον αφού το Πρωτοδικείο αποφανθεί οριστικώς επί προσφυγής ακυρώσεως κατά της αποφάσεως αυτής, στηριζομένης στα άρθρα 173 και 174 της Συνθήκης ΕΚ, την οποία οι αιτούσες θα ασκήσουν επειγόντως». Με διάταξη της 22ας Νοεμβρίου 1995, T-395/94 R II, Atlantic Container Line κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 1995, σ. II-2893), ο Πρόεδρος του Πρωτοδικείου απέρριψε την αίτηση αυτή ως απαράδεκτη.
- 20 Στις 29 Νοεμβρίου 1995, τα συμβαλλόμενα μέρη της TACA κοινοποίησαν στην Επιτροπή την European Inland Equipment Interchange Arrangement (στο εξής: ΕΙΕΙΑ), μια συμφωνία συνεργασίας αφορώσα το χερσαίο τμήμα της συνδυασμένης μεταφοράς και προβλέπουσα τη δημιουργία ενός συστήματος ανταλλαγών εξοπλισμών και ειδικότερα εμπορευματοκιβωτίων.
- 21 Την 1η Μαρτίου 1996, η Επιτροπή απηύθυνε στα συμβαλλόμενα μέρη της TACA συμπληρωματική ανακοίνωση αιτιάσεων, στην οποία ανέφερε ότι η ΕΙΕΙΑ ουδώς μετέβαλε την εκτίμησή της που περιείχετο στην ανακοίνωση της 21ης Ιουλίου 1995.

Οι προσφεύγουσες, στις 15 Απριλίου 1996, διαβίβασαν την απάντησή τους στην ανωτέρω συμπληρωματική ανακοίνωση αιτιάσεων. Στις 6 Μαΐου 1996 πραγματοποιήθηκε ακρόαση των συμβαλλομένων μερών της ΤΑCΑ.

- 22 Στις 26 Νοεμβρίου 1996, η Επιτροπή εξέδωσε την απόφαση C(96) 3414 τελικό, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 85 της Συνθήκης ΕΚ (IV/35.134 — Trans-Atlantic Conference Agreement) (στο εξής: προσβαλλόμενη απόφαση).
- 23 Στην αιτιολογική σκέψη 122 της προσβαλλομένης αποφάσεως, η Επιτροπή υπενθύμισε τις διατάξεις του άρθρου 15, παράγραφος 6, του κανονισμού 17, σύμφωνα με τις οποίες η ασυλία ως προς τα πρόστιμα που προβλέπεται στην παράγραφο 5 του άρθρου αυτού δεν ισχύει, εφόσον η Επιτροπή γνωστοποίησε στις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις ότι, μετά από πρώτη εξέταση, κρίνει ότι οι προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης τηρούνται και ότι δεν δικαιολογείται εφαρμογή του άρθρου 85, παράγραφος 3. Η αιτιολογική σκέψη 123 της προσβαλλομένης αποφάσεως έχει ως εξής:

«Όσον αφορά την ασυλία ως προς τα πρόστιμα, ο κανονισμός (ΕΟΚ) 1017/68 δεν περιέχει μέτρο ισοδύναμο προς εκείνο που προβλέπεται στο άρθρο 15, παράγραφος 5, του κανονισμού (ΕΟΚ) 17/62. Ωστόσο, στον βαθμό που μια τέτοια ασυλία μπορεί να απορρέει από το κείμενο του κανονισμού (ΕΟΚ) 1017/68, θα έπρεπε επίσης να υπονοηθεί ότι το ίδιο κριτήριο ισχύει και για την άρση της ασυλίας αυτής.»

- 24 Μετά από πρώτη εξέταση, η Επιτροπή θεώρησε ότι οι προϋποθέσεις για την άρση της ασυλίας πληρούνταν εν προκειμένω, στον βαθμό που οι διατάξεις της ΤΑCΑ που αφορούσαν τον καθορισμό των κομίστρων της χερσαίας μεταφοράς συνιστούσαν σοβαρή και πρόδηλη παράβαση του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης και δεν μπορούσαν να τύχουν εξαιρέσεως βάσει του άρθρου 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης.

- 25 Κατά συνέπεια, η Επιτροπή εξέδωσε την προσβαλλόμενη απόφαση, της οποίας το άρθρο 1 ορίζει τα εξής:

«Article 1

After preliminary examination the Commission is of the opinion that Article 85(1) of the EC Treaty, Article 2 of Regulation (EEC) No 1017/68 and Article 53(1) of the EEA Agreement apply to the price agreement between the parties to the Trans-Atlantic Conference Agreement relating to the supply to shippers of inland transport services undertaken within the territory of the Community in combination with other services as part of a multimodal transport operation for the carriage of containerized cargo between Northern Europe and the United States of America and that application of Article 85(3) of the EC Treaty, Article 5 of Regulation (EEC) No 1017/68 and Article 53(3) of the EEA Agreement is not justified.»

Διαδικασία και αιτήματα των διαδίκων

- 26 Με δικόγραφο που κατέθεσαν στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 27 Ιανουαρίου 1997, οι προσφεύγουσες άσκησαν την παρούσα προσφυγή ακυρώσεως.
- 27 Με δικόγραφα που κατέθεσαν αντιστοίχως στις 19 και στις 25 Ιουνίου 1997, η The European Community Shipowners' Association και η The European Community Shipowners' Association ζήτησαν να παρέμβουν προς υποστήριξη, αντιστοίχως, της καθής και των προσφευγουσών. Με διάταξη του προέδρου του πέμπτου πενταμελούς τμήματος του Πρωτοδικείου της 23ης Μαρτίου 1998 οι εν λόγω αιτήσεις παρεμβάσεως απορρίφθηκαν.

28 Με δικόγραφο που κατέθεσε στις 25 Ιουνίου 1997, η Γαλλική Δημοκρατία ζήτησε να παρέμβει προς υποστήριξη των αιτημάτων της καθής. Με διάταξη του προέδρου του πέμπτου πενταμελούς τμήματος του Πρωτοδικείου της 23ης Μαρτίου 1998 η αίτηση αυτή έγινε δεκτή.

29 Το Ηνωμένο Βασίλειο, αφού κατ' αρχάς ζήτησε, με δικόγραφο που κατέθεσε στις 3 Ιουλίου 1997, να παρέμβει προς υποστήριξη των προσφευγουσών, με έγγραφο της 18ης Αυγούστου 1997 απέσυρε την αίτηση παρεμβάσεως.

30 Οι προσφεύγουσες ζητούν από το Πρωτοδικείο:

- να ακυρώσει την προσβαλλομένη απόφαση
- να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

31 Η καθής ζητεί από το Πρωτοδικείο:

- να κρίνει την προσφυγή απαράδεκτη
- επικουρικώς, να απορρίψει την προσφυγή ως αβάσιμη

— να καταδικάσει τις προσφεύγουσες στα δικαστικά έξοδα.

32 Η παρεμβαίνουσα ζητεί από το Πρωτοδικείο να κρίνει την προσφυγή απαράδεκτη.

Επί του παραδεκτού

Επιχειρήματα των διαδίκων

33 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η προσφυγή είναι απαράδεκτη, στον βαθμό που η προσβαλλόμενη απόφαση δεν παράγει κανένα έννομο αποτέλεσμα και ελήφθη μόνον προληπτικώς. Υπενθυμίζει, συναφώς, ότι οι διατάξεις της ΤΑCΑ που αφορούν τον καθορισμό των κομίστρων της χερσαίας μεταφοράς στο πλαίσιο της συνδυασμένης μεταφοράς εμπίπτουν στον κανονισμό 1017/68 και ότι το άρθρο 22 του κανονισμού αυτού, αντίθετα προς το άρθρο 15, παράγραφος 5, του κανονισμού 17, το άρθρο 19, παράγραφος 4, του κανονισμού 4056/86 και το άρθρο 12, παράγραφος 5, του κανονισμού 3975/87, δεν προβλέπει ότι η εκ μέρους επιχειρήσεως κοινοποίηση συμφωνίας παρέχει στην επιχείρηση αυτή ασυλία όσον αφορά τα πρόστιμα.

34 Οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι η κοινοποίηση της ΤΑCΑ, που πραγματοποιήθηκε στις 5 Ιουλίου 1994, τους παρέσχε το ευεργέτημα της ασυλίας όσον αφορά τα πρόστιμα και ότι οι ισχυρισμοί περί απαράδεκτου που διατύπωσε η καθής δεν είναι βάσιμοι.

- 35 Οι προσφεύγουσες υπενθυμίζουν, πρώτον, ότι το ζήτημα αν οι διατάξεις της TACA που αφορούν τον καθορισμό των κομίστρων της χερσαίας μεταφοράς πρέπει να εξεταστούν με γνώμονα τις διατάξεις του κανονισμού 1017/68 ή του κανονισμού 4056/86 αμφισβητείται και πρόκειται να λυθεί από το Πρωτοδικείο στις υποθέσεις T-395/94 (Atlantic Container Line κ.λπ. κατά Επιτροπής) και T-86/95 (Compagnie générale maritime κ.λπ. κατά Επιτροπής), εξυπακουόμενου ότι, αν έχει εφαρμογή ο δεύτερος κανονισμός, οι περί απαραδέκτου ισχυρισμοί που διατύπωσε η Επιτροπή πρέπει να θεωρηθούν αβάσιμοι και η προσβαλλόμενη απόφαση πρέπει να ακυρωθεί.
- 36 Δεύτερον, οι προσφεύγουσες τονίζουν ότι, δεδομένου ότι η TACA κοινοποιήθηκε βάσει του κανονισμού 4056/86, τυγχάνουν της προβλεπόμενης στο άρθρο 19, παράγραφος 4, του εν λόγω κανονισμού ασυλίας όσον αφορά τα πρόστιμα.
- 37 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η προσβαλλόμενη απόφαση δεν παράγει έννομο αποτέλεσμα, επειδή το έγγραφο της 15ης Ιουλίου 1994, με το οποίο πληροφορήθηκαν οι μετέχοντες στην TACA ότι η Επιτροπή θα εξέταζε τη συμφωνία και με γνώμονα τις διατάξεις του κανονισμού 1017/68, παρήγαγε αποτελέσματα ίδια με απόφαση περί άρσεως της ασυλίας.
- 38 Τρίτον, οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται ότι η Επιτροπή δεν θα κινούσε τη διαδικασία άρσεως της ασυλίας σχετικά με τα πρόστιμα αν είχε πράγματι θεωρήσει ότι ο προσφεύγουσες δεν ετύγχαναν της ασυλίας αυτής. Οι προσφεύγουσες τονίζουν ότι τόσο το ανακοινωθέν Τύπου που δημοσιεύθηκε μετά την προσβαλλόμενη απόφαση όσο και η *XXVIη έκθεση επί της πολιτικής ανταγωνισμού* κάνουν λόγο για την έκδοση αποφάσεως περί άρσεως της ασυλίας όσον αφορά τα πρόστιμα που προκύπτουν από την κοινοποίηση της TACA. Ομοίως, η θέση που υποστηρίζει η Επιτροπή στο πλαίσιο της διαδικασίας λήψεως ασφαλιστικών μέτρων T-395/94 R II προϋποθέτει ότι οι προσφεύγουσες ετύγχαναν ασυλίας όσον αφορά τα πρόστιμα κατόπιν της κοινοποίησεως της TACA. Υπό τις συνθήκες αυτές, η Επιτροπή δεν μπορεί τώρα να αμφισβητεί τη νομική βάση στην οποία στηρίζεται η προσβαλλόμενη απόφαση, καθώς και η διοικητική διαδικασία που ακολουθήθηκε για την έκδοση της αποφάσεως αυτής.

- 39 Τέταρτον, οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι υφίσταται μια γενική αρχή του κοινοτικού δικαίου, βάσει της οποίας στις επιχειρήσεις που κοινοποιούν συμφωνία προκειμένου να τύχουν απαλλαγής δεν πρέπει να επιβάλλονται πρόστιμα ως κύρωση για την έλλειψη νομιμότητας της εν λόγω συμφωνίας. Η αρχή αυτή, που έχει ως αποτέλεσμα να παρακινεί τις επιχειρήσεις να κοινοποιούν τις συμπράξεις στις οποίες μετέχουν, διασφαλίζει αποτελεσματική εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου του ανταγωνισμού. Η ύπαρξη της αρχής αυτής συνάγεται εξάλλου από την απόφαση του Δικαστηρίου της 7ης Ιουνίου 1983, 100/80 έως 103/80, *Musique diffusion française* κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 1983, σ. 1825, σκέψη 93), στην οποία το Δικαστήριο ανέφερε ότι η ασυλία «συνιστά το αντιστάθμισμα του κινδύνου που διατρέχει η επιχείρηση καταγγέλλοντας η ίδια τη συμφωνία ή την εναρμονισμένη πρακτική». Ομοίως, στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση του Δικαστηρίου της 14ης Φεβρουαρίου 1978, 27/76, *United Brands* κατά Επιτροπής (Συλλογή τόμος 1978, σ. 35, σκέψεις 291 και 292), το Δικαστήριο και η Επιτροπή θεώρησαν ότι η κοινοποίηση των συμπράξεων απέκλειε τη μία από τις προϋποθέσεις που απαιτούνται για να μπορούν να επιβληθούν πρόστιμα, ήτοι την αμέλεια, και ότι, επομένως, δεν μπορούσαν να επιβληθούν πρόστιμα για κοινοποιηθείσες πράξεις που συνιστούσαν παραβάσεις του άρθρου 86 της Συνθήκης. Η εν λόγω γενική αρχή εκφράζεται νομοθετικά σε όλους τους κανονισμούς εφαρμογής των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης, με μόνη εξαίρεση τον κανονισμό 1017/68. Ωστόσο, από την έλλειψη ρητής διατάξεως υπό την έννοια αυτή στον κανονισμό 1017/68 δεν μπορεί να συναχθεί ότι η γενική αρχή δεν έχει εφαρμογή.
- 40 Πέμπτον, οι προσφεύγουσες τονίζουν ότι καμία διάταξη του κανονισμού 1017/68 δεν αναφέρει ότι ο κοινοτικός νομοθέτης θέλησε να στερήσει την ασυλία από τις επιχειρήσεις που έχουν πραγματοποιήσει κοινοποίηση συμφωνιών βάσει του κανονισμού αυτού. Η έλλειψη στον εν λόγω κανονισμό ρητής διατάξεως προβλέπουσας ασυλίας όσον αφορά τα πρόστιμα δεν αποτελεί το αντιστάθμισμα του ότι, σύμφωνα με το άρθρο 5 του κανονισμού 1017/68, μπορεί να χορηγηθεί εξαίρεση σε συμφωνία η οποία δεν έχει κοινοποιηθεί, καθόσον οι κανονισμοί 4056/86 και 3975/87 περιέχουν διατάξεις προβλέπουσες ταυτόχρονα την προαναφερθείσα ασυλία και τη δυνατότητα μιας τέτοιας εξαίρεσας. Ο κίνδυνος που διατρέχει μια επιχείρηση η οποία εφαρμόζει μη κοινοποιηθείσα συμφωνία εμπόρουσα στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1017/68 είναι πανομοιότυπος με εκείνον που υφίσταται σε μια ίδια κατάσταση η οποία όμως εμπύπτει στον κανονισμό 17. Το δημόσιο συμφέρον που δικαιολογεί το ότι μια επιχείρηση η οποία κοινοποιεί συμφωνία τυγχάνει της σχετικής με τα πρόστιμα ασυλίας, ήτοι η αποτελεσματική εφαρμογή του δικαίου του ανταγωνισμού, είναι το ίδιο στο πλαίσιο όλων των προαναφερθέντων κανονισμών και η προκύπτουσα από την ασυλία αυτή παρακίνηση για κοινοποίηση συμφωνιών πρέπει

συνεπώς επίσης να ληφθεί υπόψη σε καταστάσεις που εμπίπτουν στον κανονισμό 1017/68. Επιπλέον, η Επιτροπή ενθάρρυνε ρητώς τις επιχειρήσεις να κοινοποιήσουν μορφές συνεργασίας παρόμοιες με τις συμφωνίες που αφορούν καθορισμό των κομίστρων της χερσαίας μεταφοράς. Τέλος, οι τομείς των σιδηροδρομικών, οδικών και πλωτών μεταφορών δεν έχουν χαρακτηριστικά δυνάμενα να δικαιολογήσουν τον αποκλεισμό της «γενικής αρχής της ασυλίας». Δεδομένου ότι ο κανονισμός 1017/68 είναι πανομοιότυπος με τους λοιπούς κανονισμούς εφαρμογής των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης όσον αφορά το επίπεδο των προστίμων ή των χρηματικών ποινών, της εξουσίας έρευνας της Επιτροπής ή τις αρχές βάσει των οποίων το Δικαστήριο μπορεί να ελέγξει το επίπεδο των προστίμων, δεν υπάρχει κανένας λόγος να υποθεθεί ότι πρέπει να είναι διαφορετικές οι περιστάσεις υπό τις οποίες μπορούν να επιβληθούν πρόστιμα.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 41 Κατά πάγια νομολογία, συνιστούν πράξεις δυνάμενες να αποτελέσουν αντικείμενο προσφυγής ακυρώσεως, κατά την έννοια του άρθρου 173 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποίησης, άρθρου 230 ΕΚ), τα μέτρα που παράγουν δεσμευτικά έννομα αποτελέσματα ικανά να επηρεάσουν τα συμφέροντα του προσφεύγοντος, μεταβάλλοντας κατά τρόπο σαφή τη νομική του κατάσταση (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση του Δικαστηρίου της 11ης Νοεμβρίου 1981, 60/81, IBM κατά Επιτροπής, Συλλογή 1981, σ. 2639, σκέψη 9).
- 42 Η προσβαλλόμενη απόφαση, δεδομένου ότι αποσκοπεί να αφαιρέσει από τις προσφεύγουσες, όσον αφορά τις διατάξεις της TACA σχετικά με τον καθορισμό των κομίστρων της χερσαίας μεταφοράς, το ευεργέτημα της ασυλίας σχετικά με τα πρόστιμα που απορρέει, ενδεχομένως, από την κοινοποίηση της TACA που πραγματοποιήθηκε στις 5 Ιουλίου 1994, μπορεί να παραγάγει δεσμευτικά έννομα αποτελέσματα μόνον αν η εν λόγω κοινοποίηση πράγματι παρέσχε στις προσφεύγουσες το ευεργέτημα μιας τέτοιας ασυλίας.

- 43 Προκειμένου να εξεταστεί αν η κοινοποίηση της TACA παρέσχε στις προσφεύγουσες το ευεργέτημα της ασυλίας όσον αφορά τα πρόστιμα, σχετικά με τις διατάξεις της συμφωνίας αυτής που αφορούν τον καθορισμό των κομίστρων της χερσαίας μεταφοράς, πρέπει, κατ' αρχάς, να καθοριστεί αν οι διατάξεις αυτές εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 4056/86 ή του κανονισμού 1017/68.
- 44 Πρέπει να υπενθυμιστεί, συναφώς, ότι δεν αμφισβητείται από τους διαδίκους ότι οι ειδικές αυτές διατάξεις της TACA ταυτίζονται με εκείνες που υφίστανται στο πλαίσιο της TAA. Εξάλλου, οι προσφεύγουσες δεν προέβαλαν, στο πλαίσιο της παρούσας διαδικασίας, κανένα επιχείρημα σχετικά με τον εφαρμοστέο κανονισμό και περιορίστηκαν να αναφερθούν στις υποθέσεις T-395/94 (Συλλογή 2002, σ. II-875) και T-86/95. Από την απόφαση T-86/95, *Compagnie maritime générale κατά Επιτροπής* (Συλλογή 2002, σ. II-1011, σκέψεις 230 έως 277), που εξέδωσε το Πρωτοδικείο αυθημερόν, προκύπτει όμως ότι οι διατάξεις που αφορούν τον καθορισμό των κομίστρων της χερσαίας μεταφοράς, στο πλαίσιο συνδυασμένης μεταφοράς, όπως αυτές που περιέχονται στην TAA, και συνεπώς επίσης στην TACA, εμπίπτουν στον κανονισμό 1017/68 και όχι στον κανονισμό 4056/86.
- 45 Πρέπει συνεπώς να εξεταστεί αν η κοινοποίηση συμφωνίας εμπίπτουσας στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1017/68 παρέχει το ευεργέτημα της ασυλίας όσον αφορά τα πρόστιμα.
- 46 Πρέπει να υπενθυμιστεί, συναφώς, ότι το άρθρο 15, παράγραφος 5, του κανονισμού 17 προβλέπει ότι τα πρόστιμα που προβλέπονται στην παράγραφο 2 του εν λόγω άρθρου για τις παραβάσεις των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης δεν μπορούν να επιβάλλονται για πράξεις μεταγενέστερες της κοινοποίησης στην Επιτροπή και προγενέστερες της αποφάσεως με την οποία η Επιτροπή δέχεται ή αποκλείει την εφαρμογή του άρθρου 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης. Ωστόσο, σύμφωνα με το άρθρο 15, παράγραφος 6, του κανονισμού 17, οι διατάξεις του άρθρου 15 του εν λόγω κανονισμού δεν έχουν εφαρμογή αφότου η Επιτροπή γνωστοποιήσει στις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις ότι, μετά από πρώτη εξέταση, κρίνει ότι οι προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης πληρούνται και ότι δεν δικαιολογείται η εφαρμογή του άρθρου 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης. Η

σχετική με τα πρόστιμα ασυλία που προβλέπει το άρθρο 15, παράγραφος 5, του κανονισμού 17 συνιστά προσωρινή παρέκκλιση υπέρ των επιχειρήσεων που έχουν κοινοποιήσει τη συμφωνία τους και εφαρμόζονται μόνο για τις πράξεις που είναι μεταγενέστερες της κοινοποίησης και αποκλειστικά στον βαθμό στον οποίο οι πράξεις αυτές «εμπίπτουν στα όρια της δραστηριότητας που περιγράφεται στην κοινοποίηση».

47 Οι κανονισμοί 4056/86 και 3975/87 περιέχουν, αντιστοίχως, στο άρθρο 19, παράγραφος 4, και στο άρθρο 12, παράγραφος 5, διατάξεις ανάλογες με εκείνες του άρθρου 15, παράγραφοι 5 και 6, του κανονισμού 17.

48 Όσον αφορά τον κανονισμό 1017/68, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, ναι μεν το άρθρο 22, παράγραφος 2, προβλέπει, όπως και το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, το άρθρο 19, παράγραφος 2, του κανονισμού 4056/86 και το άρθρο 12, παράγραφος 2, του κανονισμού 3975/87, ότι η Επιτροπή μπορεί να επιβάλλει πρόστιμα για τις παραβάσεις των κανόνων του ανταγωνισμού, πλην όμως ούτε το άρθρο 22 ούτε κανένα άλλο άρθρο του κανονισμού 1017/68 δεν περιέχει διατάξεις ισοδύναμες με εκείνες των άρθρων 15, παράγραφοι 5 και 6, του κανονισμού 17, 19, παράγραφος 4, του κανονισμού 4056/86 και 12, παράγραφος 5, του κανονισμού 3975/87. Αντίθετα προς τους τρεις αυτούς κανονισμούς, ο κανονισμός 1017/68 δεν περιέχει καμία διάταξη αναγνωρίζουσα στην κοινοποίηση συμφωνίας παρεκκλίνον αποτέλεσμα σε σχέση με τον κανόνα του άρθρου 22, παράγραφος 2, του εν λόγω κανονισμού, σύμφωνα με τον οποίο η Επιτροπή μπορεί να επιβάλει πρόστιμα σε επιχείρηση λόγω παραβάσεως των κανόνων του ανταγωνισμού. Δεδομένου ότι ο κανονισμός 1017/68 δεν περιέχει καμία διάταξη προβλέπουσα την ασυλία σχετικά με τα πρόστιμα σε περίπτωση κοινοποίησης, έπεται ότι η κοινοποίηση των συμφωνιών που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του δεν παρέχει στις επιχειρήσεις που κοινοποίησαν τις συμφωνίες αυτές το ευεργέτημα της εν λόγω ασυλίας.

49 Πρέπει ωστόσο να εξεταστεί αν, όπως υποστηρίζουν οι προσφεύγουσες, η σχετική με τα πρόστιμα ασυλία μπορεί να θεωρηθεί γενική αρχή του κοινοτικού δικαίου του ανταγωνισμού, στηριζόμενη σε λόγους γενικού συμφέροντος που αποσκοπούν να

ενθαρρύνουν τις επιχειρήσεις να κοινοποιούν τις συμφωνίες τους, οπότε, παρά την έλλειψη διατάξεως, στον κανονισμό 1017/68, προβλέπουσας ρητώς μια τέτοια ασυλία, η εκ μέρους επιχειρήσεως κοινοποίηση συμφωνίας εμπίπτουσας στον εν λόγω κανονισμό τις παρέχει εντούτοις το ευεργέτημα ασυλίας όσον αφορά τα πρόστιμα.

50 Πρέπει να υπενθυμιστεί, συναφώς, ότι το άρθρο 87 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρο 83 ΕΚ) προβλέπει ότι το Συμβούλιο θεσπίζει τους αναγκαίους κανονισμούς ή οδηγίες για την εφαρμογή των αρχών των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης και, ειδικότερα, των διατάξεων που έχουν ως σκοπό «να εξασφαλίσουν την τήρηση των απαγορεύσεων του άρθρου 85, παράγραφος 1, και του άρθρου 86 με την πρόβλεψη προστίμων και χρηματικών ποινών». Συνεπώς, η αρχή της επιβολής προστίμων σε περίπτωση παραβάσεως των κανόνων του ανταγωνισμού απορρέει ευθέως από τη Συνθήκη. Τα πρόστιμα έχουν ιδιαίτερη σημασία και, κατά τη νομολογία, έχουν ως σκοπό όχι μόνο να καταστείλουν αθέμιτες συμπεριφορές, αλλά και να αποτρέψουν την επανάληψή τους (απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Ιουλίου 1970, 41/69, ACF Chemiefarma κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1969-1971, σ. 397, σκέψη 173).

51 Η σχετική με τα πρόστιμα ασυλία που προβλέπεται, ενδεχομένως, από το παράγωγο δίκαιο και προκύπτει, εντός ορισμένων ορίων, από κοινοποίηση συνιστά συνεπώς εξαιρετικό και παρεκκλίνον μέτρο. Δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι μπορεί, εν ονόματι μιας υποτιθέμενης γενικής αρχής του κοινοτικού δικαίου, να εφαρμοστεί, ελλείψει διατάξεως που να την προβλέπει ρητώς. Το γεγονός και μόνον ότι οι κανονισμοί 17, 4056/86 και 3975/87 περιέχουν διάταξη προβλέπουσα την ασυλία όσον αφορά τα πρόστιμα σε περίπτωση κοινοποίησης δεν επιτρέπει να συναχθεί η ύπαρξη μιας τέτοιας αρχής. Εξάλλου, οι προσφεύγουσες ουδόλως απέδειξαν την ύπαρξη της αρχής αυτής, αλλά περιορίστηκαν να αναφερθούν στους τρεις προπαρατεθέντες κανονισμούς. Το γεγονός ότι στον κανονισμό 1017/68, αντίθετα προς αυτούς τους τρεις άλλους κανονισμούς, δεν υφίσταται ρητή διάταξη προβλέπουσα την ασυλία όσον αφορά τα πρόστιμα πρέπει, τέλος, να οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι η κοινοποίηση συμφωνίας εμπίπτουσας στον κανονισμό 1017/68 δεν συνεπάγεται ασυλία. Συγκεκριμένα, εν όψει της γενικής αρχής της απαγορεύσεως των αντίθετων προς τον ανταγωνισμό συμπράξεων που διαλαμβάνονται στο άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης και της προβλεπομένης στο άρθρο 87, παράγραφος 2, της Συνθήκης δυνατότητας επιβολής προστίμων για να διασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα της απαγορεύσεως αυτής, οι έχουσες παρεκκλίνοντα χαρακτηριστικά διατάξεις, όπως αυτές που προβλέπουν την ασυλία σε σχέση με τα πρόστιμα σε περίπτωση κοινοποίησης,

δεν μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο διασταλτικής ερμηνείας και δεν μπορούν να ερμηνευθούν κατά τρόπο επεκτείνοντα τα αποτελέσματά τους σε μη ρητώς προβλεπόμενες περιπτώσεις (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση του Δικαστηρίου της 30ής Απριλίου 1998, C-230/96, Cabour, Συλλογή 1998, σ. I-2055, σκέψη 30).

52 Η ασυλία όσον αφορά τα πρόστιμα που συνδέεται με την κοινοποίηση συμφωνίας συνιστά παρέκκλιση από τον κανόνα ότι η Επιτροπή έχει την εξουσία να επιβάλλει στις επιχειρήσεις πρόστιμα σε περίπτωση παραβίασης των κανόνων του ανταγωνισμού, τον οποίο περιέχει το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 1017/68 και οι αντίστοιχες διατάξεις των κανονισμών 17, 4056/86 και 3975/87, ο δε κανόνας αυτός δεν αποτελεί παρά απόρροια του άρθρου 87, παράγραφος 2, της Συνθήκης. Υπό τις συνθήκες αυτές, η ασυλία πρέπει να ερμηνευθεί συσταλτικά και μπορεί να υφίσταται μόνον αν και στον βαθμό στον οποίο προβλέπεται ρητώς από ένα νομοθέτημα. Συναφώς, μπορεί να τονιστεί ότι το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι η απαλλαγή από την κοινοποίηση που προβλέπει το άρθρο 4, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, η οποία επιτρέπει να εξαιρεθεί μια συμφωνία χωρίς προηγούμενη κοινοποίηση, δεν μοιδίζει την Επιτροπή να επιβάλλει, ενδεχομένως, πρόστιμο σε επιχείρηση για τη συμμετοχή της σε συμφωνία καλυπτόμενη από το προπαρατεθέν άρθρο, καθόσον η απαγόρευση επιβολής προστίμων προβλέπεται ρητώς μόνο στις περιπτώσεις των συμφωνιών που έχουν όντως κοινοποιηθεί (απόφαση του Δικαστηρίου της 10ης Δεκεμβρίου 1985, 240/82, 241/82 και 242/82, 261/82, 262/82, 268/82 και 269/82, Stichting Sigarettenindustrie κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1985, σ. 3831, σκέψεις 70 έως 78).

53 Αντίθετα προς όσα υποστηρίζουν οι προσφεύγουσες, δεν υφίσταται συνελώς γενική αρχή του κοινοτικού δικαίου βάσει της οποίας η κοινοποίηση συμφωνίας παρέχει στην επιχείρηση, η οποία προβαίνει στην κοινοποίηση, το ευεργέτημα ασυλίας όσον αφορά τα πρόστιμα, ακόμη και ελλείψει νομοθετήματος προβλεπontos ρητώς την εν λόγω ασυλία.

54 Πρέπει εξάλλου να προστεθεί ότι ο κανονισμός 1017/68, δεδομένου ότι δεν περιέχει διάταξη παρέχουσα ασυλία όσον αφορά τα πρόστιμα σε περίπτωση κοινοποίησεως,

δεν προβλέπει προφανώς ούτε τη δυνατότητα της Επιτροπής να ανακαλεί το ευεργέτημα της ασυλίας αυτής. Η θέση των προσφευγουσών θα κατέληγε συνεπώς στο ανεπίτρεπτο αποτέλεσμα ότι η απλή κοινοποίηση συμφωνίας εμπίπτουσας στον κανονισμό 1017/68 θα συνεπαγόταν αυτομάτως πλήρη ασυλία όσον αφορά τα πρόστιμα, μη δυνάμενη να ανακληθεί, ακόμη και σε περίπτωση πρόδηλης παραβάσεως των κανόνων του ανταγωνισμού.

- 55 Αντίθετα προς όσα υποστηρίζουν οι προσφεύγουσες, ουδόλως προκύπτει από την προπαρατεθείσα απόφαση *Musique diffusion française* κ.λπ. κατά Επιτροπής ότι η ασυλία, όσον αφορά τα πρόστιμα σε περίπτωση κοινοποιήσεως, αποτελεί γενική αρχή του κοινοτικού δικαίου. Στη σκέψη 93 της αποφάσεως αυτής, που παρατίθεται εν μέρει από τις προσφεύγουσες, το Δικαστήριο δεν έκρινε ότι υφίσταται μια τέτοια αρχή, αλλά περιορίστηκε, απαντώντας σε επιχείρημα των προσφευγόντων ότι δεν θα έπρεπε να επιβληθεί κανένα πρόστιμο καθόσον οι συμφωνίες τους πληρούσαν τις προϋποθέσεις εξαιρέσεως και συνιστούσαν το πολύ παράβαση του διαδικαστικού κανόνα, ήτοι της υποχρεώσεως κοινοποιήσεως, να εκθέσει τον σκοπό και τη λειτουργία τη σχετική με τα πρόστιμα ασυλίας που χορηγείται, υπό ορισμένες προϋποθέσεις και εντός ορισμένων ορίων, από το άρθρο 15, παράγραφος 5, του κανονισμού 17. Ομοίως, στις σκέψεις 291 και 292 της προπαρατεθείσας αποφάσεως *United Brands* κατά Επιτροπής, το Δικαστήριο απλώς έλαβε υπόψη ότι η Επιτροπή δεν είχε επιβάλει πρόστιμα λόγω ενεργειών μεταγενέστερων της εκ μέρους της *United Brands* κοινοποιήσεως των γενικών όρων πωλήσεως, στον βαθμό που είχε θεωρήσει ότι η επιχείρηση αυτή δεν επέδειξε αμέλεια κατά τη μετά την κοινοποίηση περίοδο. Αντίθετα προς όσα υποστηρίζουν οι προσφεύγουσες, το Δικαστήριο δεν έκρινε, στην τελευταία αυτή υπόθεση, ότι η σχετική με τα πρόστιμα ασυλία που προβλέπεται στο άρθρο 15, παράγραφος 5, του κανονισμού 17 εφαρμόζεται και σε συμπεριφορά συνιστώσα παράβαση του άρθρου 86 της Συνθήκης ούτε, ακόμη λιγότερο, καθόρισε μια γενική αρχή του δικαίου σύμφωνα με την οποία η κοινοποίηση συνεπάγεται πάντοτε και αυτεπαγγέλτως την ασυλία όσον αφορά τα πρόστιμα, ακόμη και ελλείψει ρητής διατάξεως προβλέπουσας την ασυλία αυτή.

- 56 Περαιτέρω, η έλλειψη διατάξεως, στον κανονισμό 1017/68, προβλέπουσας τη σχετική με τα πρόστιμα ασυλία σε περίπτωση κοινοποιήσεως δεν φαίνεται να προκύπτει, αντίθετα προς τους ισχυρισμούς των προσφευγουσών, από «παραλείψη» του κοινοτικού νομοθέτη.

- 57 Αφενός, το άρθρο 22 του κανονισμού 1017/68 αναπαράγει σχεδόν πανομοιότυπα το άρθρο 15 του κανονισμού 17, με εξαίρεση, ακριβώς, τις διατάξεις περί της σχετικής με τα πρόστιμα ασυλίας.
- 58 Αφετέρου, ο κανονισμός 1017/68 καθορίζει έναν άλλο μηχανισμό ο οποίος παρέχει πλεονεκτήματα στις επιχειρήσεις που επιλέγουν να κοινοποιήσουν τις συμφωνίες τους και ο οποίος τις παρακινεί συνεπώς να το πράξουν. Συγκεκριμένα, το άρθρο 12 του κανονισμού 1017/68 θεσπίζει μια διαδικασία προβολής αντιρρήσεων σύμφωνα με την οποία αν η Επιτροπή δεν ανακοινώνει, στις επιχειρήσεις που της υπέβαλαν αίτηση εξαιρέσεως, εντός προθεσμίας 90 ημερών από της δημοσιεύσεως στην Επίσημη Εφημερίδα του βασικού περιεχομένου της αιτήσεως αυτής, ότι υπάρχουν σοβαρές αμφιβολίες ως προς τη δυνατότητα εξαιρέσεως της συμφωνίας, η εν λόγω συμφωνία θεωρείται ότι εξαιρείται για περίοδο τριών ετών και ως εκ τούτου δεν μπορούν να επιβληθούν στις επιχειρήσεις πρόστιμα κατά την περίοδο αυτή.
- 59 Εν πάση περιπτώσει, ακόμη και αν έπρεπε να θεωρηθεί ότι η έλλειψη διατάξεως, στον κανονισμό 1017/68, προβλέπουσας ασυλία όσον αφορά τα πρόστιμα σε περίπτωση κοινοποιήσεως είναι «μη κανονική», ενόψει των λοιπών κανονισμών που καθορίζουν τη διαδικασία εφαρμογής των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης στις επιχειρήσεις δεδομένου τομέα, ή ακόμη ότι προκύπτει από ενδεχόμενη παράλειψη του κοινοτικού νομοθέτη, το Πρωτοδικείο δεν θα ήταν αρμόδιο να τον υποκαταστήσει.
- 60 Επομένως, η εκ μέρους των προσφευγουσών πραγματοποιηθείσα κοινοποίηση της ΤΑCΑ δεν τους παρέσχε το ευεργέτημα της σχετικής με τα πρόστιμα ασυλίας, όσον αφορά τις διατάξεις της συμφωνίας αυτής περί καθορισμού των κομίστρων της χερσαίας μεταφοράς, στον βαθμό που οι διατάξεις αυτές εμπíπτουν στον κανονισμό 1017/68, ο οποίος δεν προβλέπει ασυλία όσον αφορά τα πρόστιμα σε περίπτωση κοινοποιήσεως.

- 61 Το συμπέρασμα αυτό δεν μπορεί τα τεθεί εν αμφιβόλω με το αιτιολογικό ότι οι προσφεύγουσες κοινοποίησαν τη συμφωνία τους βάσει του κανονισμού 4056/86, του οποίου το άρθρο 19, παράγραφος 4, προβλέπει ασυλία όσον αφορά τα πρόστιμα για τις κοινοποιηθείσες συμφωνίες.
- 62 Οι διατάξεις των διαφόρων κανονισμών που καθορίζουν τη διαδικασία εφαρμογής των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης εφαρμόζονται συγκεκριμένα μόνο στις συμφωνίες που εμπίπτουν στο αντίστοιχο πεδίο εφαρμογής τους. Στον βαθμό που οι διατάξεις της TACA περί του καθορισμού των κομίστρων της χερσαίας μεταφοράς εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού περί χερσαίας μεταφοράς, ήτοι του κανονισμού 1017/68, οι προσφεύγουσες δεν μπορούν να προβάλουν τις διατάξεις του κανονισμού 4056/86 περί της θαλάσσιας μεταφοράς, καθόσον το επιχείρημα που αντλείται από το γεγονός ότι η TACA κοινοποιήθηκε βάσει του κανονισμού 4056/86 είναι αλυσιτελές. Οι συνέπειες που συνδέονται με την κοινοποίηση συμφωνίας προκύπτουν συγκεκριμένα από τον κανονισμό στον οποίο εμπίπτει η εν λόγω συμφωνία και όχι από τον κανονισμό βάσει του οποίου τα μετέχοντα στη συμφωνία αυτή μέρη την κοινοποιούν κατά τρόπο εσφαλμένο. Συγκεκριμένα, δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι τα μέρη μιας συμφωνίας μπορούν να αποφασίζουν για την υπέρ αυτών εφαρμογή διατάξεων αφορωσών τη σχετική με τα πρόστιμα ασυλία, επιλέγοντας απλώς και μόνον τον κανονισμό βάσει του οποίου κοινοποιούν τη συμφωνία.
- 63 Ομοίως, το επιχείρημα των προσφευγουσών ότι το από 15 Ιουλίου 1994 έγγραφο της Επιτροπής, με το οποίο τις πληροφόρησε ότι η αίτηση εξαίρεσεως που είχαν υποβάλει θα εξεταζόταν και με βάση τις διατάξεις του κανονισμού 1017/68, στον βαθμό που αφορούσε τη χερσαία μεταφορά, έχει το ίδιο αποτέλεσμα με απόφαση περί ανακλήσεως του ευεργετήματος της σχετικής με τα πρόστιμα ασυλίας, είναι επίσης αλυσιτελές και αβάσιμο. Συγκεκριμένα, στον βαθμό που οι διατάξεις της TACA περί καθορισμού των κομίστρων της χερσαίας μεταφοράς εμπίπτουν στον κανονισμό 1017/68, η κοινοποίηση της συμφωνίας αυτής, ακόμη και αν πραγματοποιήθηκε βάσει του κανονισμού 4056/86, δεν μπορούσε να παράσχει στις προσφεύγουσες το ευεργετήμα της σχετικής με τα πρόστιμα ασυλίας που προβλέπει ο κανονισμός 4056/86. Το έγγραφο της 15ης Ιουλίου 1994 δεν μπορούσε συνεπώς να έχει ως αποτέλεσμα να ανακληθεί από τις προσφεύγουσες μια ασυλία την οποία δεν δικαιούνταν. Πρέπει να τονιστεί εξάλλου ότι το άρθρο 4, παράγραφος 8, του κανονισμού 4260/88, σύμφωνα με το οποίο, όταν μια επιχείρηση κοινοποίησε βάσει

του άρθρου 12 του κανονισμού 4056/86 συμφωνία μη εμπίπτουσα στο πεδίο εφαρμογής του εν λόγω κανονισμού, η Επιτροπή ενημερώνει τον ενδιαφερόμενο σχετικά με την πρόθεσή της να εξετάσει την αίτηση βάσει των διατάξεων άλλου εφαρμοστέου κανονισμού, υφίσταται για να προσφέρει άνεση στις επιχειρήσεις, στον βαθμό που δεν υποχρεούνται να προβούν σε νέα κοινοποίηση και η ημερομηνία της «εσφαλμένης» κοινοποιήσεως παραμένει η πραγματική ημερομηνία της κοινοποιήσεως. Επομένως, ένα έγγραφο του είδους του εγγράφου της 15ης Ιουλίου 1994 δεν έχει αποτέλεσμα ισοδύναμο με ανάκληση του ευεργετήματος της ασυλίας, αλλά παρέχει αντιθέτως πλεονέκτημα στους ενδιαφερομένους. Εξάλλου, αν, όπως υποστηρίζουν οι προσφεύγουσες, το έγγραφο της 15ης Ιουλίου 1994 είχε ως αποτέλεσμα την ανάκληση του ευεργετήματος της σχετικής με τα πρόστιμα ασυλίας — quod non —, η προσφυγή θα έπρεπε να θεωρηθεί απαράδεκτη ως ασκηθείσα εκπροθέσμως, καθόσον, στην περίπτωση αυτή, η προσβαλλόμενη απόφαση της 26ης Νοεμβρίου 1996 θα ήταν αμιγώς επιβεβαιωτική της περιεχομένης στο έγγραφο της 15ης Ιουλίου 1994 αποφάσεως.

64 Ομοίως πρέπει να απορριφθεί η επιχειρηματολογία των προσφευγουσών ότι η Επιτροπή, δεδομένου ότι διεξήγαγε όλη τη διαδικασία ως εάν οι προσφεύγουσες ετύγχαναν της σχετικής με τα πρόστιμα ασυλίας, δεν μπορεί τώρα να υποστηρίζει την αντίθετη άποψη.

65 Αφενός, δεν ευσταθεί το ότι η Επιτροπή συμπεριφέρθηκε ως εάν θεωρούσε ότι οι προσφεύγουσες ετύγχαναν της εν λόγω ασυλίας για τις διατάξεις της ΤΑCΑ περί του καθορισμού των κομίστρων της χερσαίας μεταφοράς. Η Επιτροπή βεβαίως διεξήγαγε μέχρι τέλους όλη τη διοικητική διαδικασία που αποβλέπει στην ανάκληση του ενδεχομένου ευεργετήματος της σχετικής με τα πρόστιμα ασυλίας. Ωστόσο, ήδη από την ανακοίνωση των αιτιάσεων της 21ης Ιουνίου 1995 (σημεία 47 και 93), η Επιτροπή διευκρίνισε ότι, ενόψει του «ασυνήθους» χαρακτήρα των επίμαχων διατάξεων, ήτοι ενόψει του γεγονότος ότι, αντίθετα προς τους λοιπούς κανονισμούς εφαρμογής των άρθρων 85 και 86, ο κανονισμός 1017/68 δεν περιέχει διάταξη προβλέπουσα ασυλία όσον αφορά τα πρόστιμα για τις κοινοποιηθείσες συμφωνίες, και ενόψει της ελλείψεως συναφούς νομολογίας, προετίθετο να εκδώσει την προσβαλλόμενη απόφαση προληπτικώς, για την περίπτωση κατά την οποία οι προσφεύγουσες θα ετύγχαναν της ασυλίας. Αφετέρου, δεδομένου ότι το παραδεκτό των προσφυγών αποτελεί

ζήτημα δημοσίας τάξεως, ενδεχόμενο σφάλμα ερμηνείας νομικού κανόνα διαπραττόμενο από την Επιτροπή δεν μπορεί να οδηγήσει στο να αναγνωριστεί έννομο αποτέλεσμα σε πράξη που στερείται τέτοιου αποτελέσματος.

- 66 Τέλος, δεν μπορεί να γίνεται λόγος εν προκειμένω για προστασία της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης ή για τήρηση ενδεχομένης αρχής του «estoppel» (estoppel στο αγγλικό δίκαιο) στον βαθμό που, αφενός, η Επιτροπή δεν προέβη σε καμία υπόσχεση και σε καμία δήλωση προς τις προσφεύγουσες από την οποία να μπορούν να πιστεύσουν ότι ετύγχαναν της σχετικής με τα πρόστιμα ασυλίας και, αφετέρου, οι προσφεύγουσες δεν υιοθέτησαν, κατόπιν δηλώσεων ή υποσχέσεων της Επιτροπής, συμπεριφορά που να τους προκαλεί ζημία.
- 67 Από το σύνολο των προεκτεθέντων προκύπτει ότι η προσβαλλόμενη απόφαση δεν μετέβαλε τη νομική κατάσταση των προσφευγουσών και ότι η προσφυγή είναι συνεπώς απαράδεκτη.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 68 Κατά το άρθρο 87, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Κατά το άρθρο 87, παράγραφος 4, του ίδιου κανονισμού, τα κράτη μέλη που παρεμβαίνουν στη δίκη φέρουν τα δικαστικά τους έξοδα. Δεδομένου ότι οι προσφεύγουσες ηττήθηκαν, πρέπει να καταδικαστούν να φέρουν τα δικαστικά τους έξοδα καθώς και τα έξοδα της Επιτροπής, σύμφωνα με τα αιτήματα που η τελευταία αυτή υπέβαλε. Η Γαλλική Δημοκρατία, παρεμβαίνουσα, θα φέρει τα δικαστικά της έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ (τρίτο τμήμα)

αποφασίζει:

- 1) **Απορρίπτει την προσφυγή ως απαράδεκτη.**

- 2) **Οι προσφεύγουσες φέρουν τα δικαστικά τους έξοδα, καθώς και τα έξοδα της Επιτροπής.**

- 3) **Η Γαλλική Δημοκρατία φέρει τα δικά της έξοδα.**

Lenaerts

Azizi

Jaeger

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 28 Φεβρουαρίου 2002.

Ο Γραμματέας

Ο Πρόεδρος

H. Jung

J. Azizi